

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000456

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 05-03-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гудз Марія Степанівна

2. Mariia Hudz

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0004-5597-5590

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 014

Назва наукової спеціальності: Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 014 Середня освіта

Дата захисту: 23-04-2026

Спеціальність за освітою: Українська мова і література

Місце роботи здобувача: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 12217

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.25, 14.25.19, 14.25.07, 14.25.09

Тема дисертації:

1. Формування медіаграмотності учнів у процесі вивчення української мови і літератури в НУШ
2. Formation of Students' Media Literacy in the Process of Learning the Ukrainian Language and Literature in the New Ukrainian School

Реферат:

1. Дисертаційне дослідження присвячене розробленню та обґрунтуванню оригінальної методики формування медіаграмотності учнів у процесі вивчення української мови і літератури на основі результатів педагогічного експерименту. Актуальність дослідження зумовлена викликами сучасної української освіти в умовах упровадження реформи Нової української школи, стрімкого розвитку цифрових технологій та потреби у формуванні медіаграмотної особистості, здатної до критичного мислення, емоційної стійкості й відповідальної взаємодії з інформацією, особливо в умовах гібридної війни. Освітня галузь мови і літератури розглядається як потужна платформа для формування медіаграмотності, оскільки поєднує мовні, культурні, світоглядні та моральні компоненти. У першому розділі обґрунтовано теоретичні засади формування медіаграмотності учнів та проаналізовано вітчизняні й зарубіжні наукові підходи до медіаосвіти. Уточнено

ключові поняття медіаосвіти (медіаграмотність, медіакомпетентність, медіакультура, медіапростір, медіаінструменти й технології), виявлено термінологічні неузгодженості. Конкретизовано поняття медіаграмотності в процесі вивчення української мови і літератури. Визначено чотири структурні компоненти медіаграмотності учнів (комунікаційний, усвідомлювальний, експресивний та експлуатаційний) і відповідні медіавміння. Охарактеризовано психолого-педагогічні умови формування медіаграмотності учнів 5–6 класів з урахуванням вікових особливостей молодших підлітків. У другому розділі представлено й обґрунтовано оригінальну методичну систему формування медіаграмотності на уроках української мови і літератури в 5–6 класах. Методика ґрунтується на інноваційних принципах і нестандартних підходах до навчання, адаптованих до вимог Нової української школи. Вона інтегрує загальнодидактичні, предметні та медіаосвітні принципи з особливим акцентом на емоційно-ціннісний компонент. Запропоновано систему нетрадиційних типів уроків і авторських вправ, зокрема етичні, емоційні, філософські та естетичні уроки (урок-мудрість, урок-співчуття, урок-совість, урок-натхнення тощо). Такі формати сприяють розвитку критичного аналізу медіатекстів, розпізнаванню маніпуляцій, формуванню морально-емоційних компетентностей, творчості та рефлексивного мислення. У третьому розділі висвітлено організацію та результати педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності запропонованої методики. Виокремлено три рівні сформованості медіаграмотності (базовий, середній і високий) за інформаційним, діяльнісно-творчим та ціннісно-емоційним критеріями. Результати експерименту засвідчили істотне підвищення рівня медіаграмотності учнів експериментальної групи порівняно з контрольною. Методика позитивно вплинула на навчальну мотивацію, комунікативну активність, творче самовираження учнів і психологічний клімат у класі. Дослідження підтверджує ефективність і практичну цінність запропонованої методики та обґрунтовує доцільність її системного впровадження у процес навчання української мови і літератури в 5–6 класах. Перспективи подальших досліджень пов'язані із застосуванням методики в інших освітніх галузях, позакласній та позашкільній діяльності, системі підготовки педагогічних кадрів, громадських медіаосвітніх ініціативах і цифровому інформаційному середовищі.

2. The dissertation is devoted to the development and substantiation of an original methodology for forming students' media literacy in the process of studying Ukrainian language and literature, based on the results of a pedagogical experiment. The relevance of the research is determined by the challenges of contemporary Ukrainian education in the context of the New Ukrainian School reform, the rapid development of digital technologies, and the need to form a media-literate personality capable of critical thinking, emotional resilience, and responsible interaction with information, especially under the conditions of a hybrid war. The language and literature educational domain is considered a powerful platform for media literacy formation, as it integrates linguistic, cultural, worldview, and moral dimensions. The first chapter substantiates the theoretical foundations of forming students' media literacy and analyzes Ukrainian and foreign scholarly approaches to media education. Key concepts of media education (media literacy, media competence, media culture, media space, media tools, and technologies) are clarified, and terminological inconsistencies are identified. The notions of media literacy in the process of studying Ukrainian language and literature are specified. Four structural components of students' media literacy (communication, awareness, expression, and exploitation) and corresponding media skills are defined. Psychological and pedagogical conditions for forming media literacy among students of grades 5–6 are characterized, taking into account age-related features of younger adolescents. The second chapter presents and substantiates an original methodological system for forming media literacy in Ukrainian language and literature lessons in grades 5–6. The methodology is based on innovative principles and non-standard teaching approaches adapted to the requirements of the New Ukrainian School. It integrates general didactic, subject-specific, and media-educational principles, with special emphasis on the emotional and value-based component. A system of non-traditional lesson types and author-designed exercises is proposed, including ethical, emotional, philosophical, and aesthetic lessons (such as lesson-wisdom, lesson-compassion, lesson-conscience, lesson-inspiration, etc.). These lesson formats promote critical analysis of media texts, recognition of manipulation, development of moral and emotional competencies, creativity, and reflective thinking. The third chapter presents the organization and results of a pedagogical experiment aimed at verifying the effectiveness of the proposed

methodology. Three levels of media literacy formation (basic, intermediate, and advanced) were identified according to informational, activity-creative, and value-emotional criteria. The experimental results confirm a significant increase in students' media literacy levels in the experimental group compared to the control group. The methodology positively influenced students' learning motivation, communicative activity, creative expression, and the psychological climate in the classroom. The study confirms the effectiveness and practical value of the proposed methodology and justifies its systematic implementation in Ukrainian language and literature teaching in grades 5–6. Prospects for further research include the application of the methodology in other educational fields, extracurricular activities, teacher training, public media education initiatives, and the digital information environment.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Грицак Н., Гудз М. Сучасний підручник як основа медіаторчості на уроці української мови. Освіта. Інноватика. Практика. 2023. Вип. 11(8). С. 25–31. DOI : <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i8-004>
- Грицак Н., Гудз М. Шкільний підручник з української літератури для 5 класу нуш як засіб формування медіаграмотності учнів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 69(2). С. 195–201. DOI : <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-2-32>
- Гудз М., Грицак Н. Формування медіаграмотності учнів на уроках української літератури у 6-му класі. Studia Methodologica. 2024. № 57. С. 279–287. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-57-29>
- Гудз М. Медіазасіб як інструмент формування медіаграмотності учнів на уроках української літератури у 5 – 6 класах. Освіта. Інноватика. Практика. 2024. Вип.12(5). С. 26–30. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i5-004>
- Гудз М. Методика формування медіаграмотності учнів 5–6 класів засобами української літератури. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2024. Вип. 3(148). С. 34–39. DOI : <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2024-3-4>
- Гудз М. Від медіаграмотності до медіакомпетентності учнів на уроках української літератури. Освітні обрії. 2024. № 2(59). С. 9–12. DOI: <https://doi.org/10.15330/obrii.59.2.4-7>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Грицак Наталія Русланівна

2. Natalija Hrytsak

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4744-7072

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Грона Наталія Вікторівна

2. Nataliya V. Hrona

Кваліфікація: д. пед. н., доц., 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2578-2865

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02125674

Місцезнаходження: вул. Гетьмана Полуботка, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Слижук Олеся Алімівна

2. Olesja A. Slizhuk

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7696-6157

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Семеног Олена Миколаївна

2. Olena Semenog

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8697-8602

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Код за ЄДРПОУ: 02125510

Місцезнаходження: вул. Роменська, Суми, Сумський р-н., 40002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бартіш Світлана Володимирівна

2. Svitlana V. Bartish

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.01.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0001-5126-7632

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Код за ЄДРПОУ: 02125544

Місцезнаходження: вул. М. Кривоноса, Тернопіль, Тернопільський р-н., 46027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Лупак Наталія Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Лупак Наталія Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Любінецька Марія Ігорівна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна